

Jyrki Vainio

Mort Walker on tunnetusti saattanut alkuun Masin ohella myös monia muita sanomalehtisarjoja (Liisa ja Lasse, Masan arkki, Samin Sarja, Sami ja Siilo) ja avoimesti kertonut siitä, kuinka kaikkia näitä sarjoja pyöritetään usean tekijän voimin. Seikkaperäisen selvityksen siitä, kuinka monimutkaisia ovatkaan ne kaikki yhteydet, jotka linkittävät eri sarjojen tekijöitä toisiinsa, tarjosi minulle Mortin pitkäaikainen työtoveri Jerry Dumas (s. 1930).

”Masi alkoi syksyllä 1950. Mort pyöritti sitä kokonaan yksin vain varsin vähän aikaa, ehkä vuoden, kenties kaksi”, Dumas kertoo. ”Mutta siihen aikaanhan stripit olivat lehdissä suunnilleen kaksi kertaa niin isoja kuin nykyään, joten niissä oli paljon enemmän tekemistä. Kuviin mahtui piirtämään myös taustoja.”

”Mortin ensimmäinen apulainen oli Fred Rhoades. Tämä työskenteli hänen kanssaan ehkä pari vuotta, suunnilleen 1952–54”, muistelee Dumas. Tämän jälkeen Rhoades siirtyi piirtämään Sad Sack-sarjakuvalehteä - toista sarjaa, joka sekkin sijoittuu armeijamaailmaan. Hahmon oli luonut George Baker ja se oli ollut suosittu sota-aikana.

Vuonna 1954 Mortin apulaisena aloitti Frank Roberge. Dumas oli tavannut tämän ollessaan ilmavoimissa 50-luvun alussa. ”Roberge – jota kaikki muuten aina jostain syystä kutsuivat Jayksi – tuli yhdessä monien muiden piirtäjien kanssa viihdytyskäynnille tukikohtaan. Mukana oli mm. Mustanaamion Wilson McCoy. Olin kiinnostunut piirtämisestä, joten pidin Robergeen yhteyttä myöhemmin opiskellessani Arizonan yliopistossa, sillä hän asui silloin niillä seuduilla”.

Sivuloikkana mainittakoon, että vaikka Dumas ei tutustunutkaan Wilson

Keräilijän tunnustuksia 16: MASIN TEHDAS

McCoyhin sen enempää, hän kertoo myöhempinä aikoina Lee Falkin olleen hänen hyvä ystävänsä. Koska Masi ja Mustanaamio nauttivat molemmat suurta suosiota Euroopassa, tulivat kaverukset matkustelleeksi yhdessä mm. Italiaan ja halki Skandinavian.

”Falk oli siinä määrin vanhan koulun herrasmies, että hänen seurassaan tuntui kuin olisi ollut keskellä 30-luvun englantilaista elokuvaa”, nauraa Dumas.

Avustajasta toiseen

Dumas sanoo kadottaneensa yhteyden Frank ”Jay” Robergeen pari vuodeksi tämän muutettua pois paikkakunnalta. Hän suunnitteli myös itse siirtyvänsä koulun päätyttyä itärannikolle ja oli jo opiskeluaikoinaan lähetellyt pilakuviaan aikauslehtiin.

”Sitten näin eräässä lehdessä jutun Mort Walkerista ja siinä mainittiin, että hänen kanssaan työskentelee Frank Roberge. Yllätyin, kun löysin Jayn uudelleen tässä yhteydessä. En tiennyt, että hän osasi myös humoristisen piirrostyylin; meidän tuntiessämme hän oli avustanut realistisesti piirrettyä Brenda Starr-sarjaa”.

Dumas kirjoitti Robergelle postikortin Mort Walkerin osoitteeseen. Hän ilmoitti siinä olevansa tulossa itään ja etsivänsä töitä piirtäjänä. Hänen tietämättään samaan aikaan Roberge oli jo suunnittelemassa lähtöä omalle taholleen.

Walker oli ideoinut uuden sarjan täysihoitelasta ja sitä ylläpitävästä muurista, nimeltä Mrs. Fitz’s Flats. Dumasin mukaan Roberge kärkeä innokkaasti sarjaa it-

selleen. Walker myöntyi ja Robergesta tuli sarjan piirtäjä. Se alkoi ilmestyä vuonna 1957 ja jatkui, ihmeemmin menestymättä, Robergen kuolemaan asti vuonna 1973.

Juuri kun suunnitelmat uudesta sarjasta alkoivat hahmottua ja kävi ilmi, että Mort tarvitsisi uuden apulaisen, ilmoitti Dumas aikeistaan etsiä piirrostoita idästä. ”Se oli aivan uskomaton sattuma”, Dumas ihmettelee. ”Roberge oli maininnut minut Mortille, kertoi, että olin kiinnostunut pilakuvista ja tunsin myös armeijaelämää, kun kerran olin ollut ilmavoimissa. Ja juuri kun he olivat keskustelleet tästä lounaalla ja Jay oli tunnustanut yhteyksiemme katkenneen, eikä tiennyt missä minä olin – juuri sinä samaisena päivänä minun postikorttini saapui Mortin luo”.

Niinpä sen kummempitta mutkitta Walker palkkasi Dumasin seuraavaksi avustajakseen. ”Ajoitus on siis kaikki kaikessa”, Dumas toteaa. ”Morthan olisi voinut palkata ihan kenet hyvänsä, hän tunsu alalta kymmenittäin ihmisiä”.

”Mutta toisaalta, minäkin tunsin Mortin tyylin jo hänen aikauslehtipiirrostensa ajalta Saturday Evening Postissa, joten osasin tarjota hänelle materiaalia, joka oli mukautettu hänen kerrontatapaansa”.

Uusia sarjoja

Mitä töhön Mort Walkerin avustajana sitten kuului? Dumasin mukaan Walker luonnosteli ja tussasi sarjan päähahmot itse läpi 60-luvun. Avustajia tarvittiin taustojen tussaukseen, puhekuplien tekstaukseen, sekä apuna juttujen ideoinnissa.

”Tapasimme Mortin kanssa maanantaiamuisin ja kumpikin meistä toi mukanaan kymmenisen ideaa Masiin ja Liisaan ja Lasseen. Sitten mukana oli myös usein aina pari ideaa, joita pidimme liian outoina näihin sarjoihin, mutta joille me itse yleensä nauroimme kaikkein eniten”.

Outoja ideoita alkoi pikku hiljaa kerääntyä yhä enemmän, joten Mort päätti rakentaa niiden ympärille uuden sarjan. Tuloksena oli Sam's Strip, Samin Sarja, metasarjakuvan merkkiteos. Sarjakuva, jonka hahmot tietävät olevansa sarjakuvassa ja pilailevat ilmaismuodon esitystavoilla, kurkistavat puhekuplien ja ruutujen taakse, puhuttelevat suoraan lehden lukijoita, tai keskustelevat toisten tunnettujen sarjakuvahahmojen kanssa.

Sisäpiirin vitseinä sarjan teossa käännettiin mestari-apupoika -asetelma pääläelleen: kun Masissa Dumas kirjoitti vitsejä ja tekstasi puhekuplat Walkerin piirroksiin, Samin sarjaa piirsi Dumas - ja sen puhekuplat tekstasi Mort Walker!

Sarja jäi lyhytikäiseksi, se ilmestyi vain 1961-1963, mutta jäi maineeltaan elämään alan harrastajien muistamana kulttiklassikkona.

Dumas jatkoi Masin avustajana. 60-luvun puolivälin jälkeen hän sai tussattavakseen sarjan sunnuntai-sivut kokonaisuudessaan. Paria vuotta myöhemmin Mort jätti myös päivästriippien tussaamisen. ”Kun Masan arkki alkoi hahmottua, halusi Mort ruveta piirtämään sitä kokonaan itse, aiempaa rennommalla tyylillä”. Niinpä kun sarja alkoi vuonna 1968, oli se aluksi kokonaan Mort Walkerin tekemä, puhekuplien tekstausta myöten. (Hän tosin signeerasi sarjan virallisella etunimellään Addison).

Masin päivästriippien tussaajaksi tuli aiemmin Dik Brownen apulaisena ollut Frank Johnson. Kun Masan arkki ei menestynytäkään Walkerin toivomalla tavalla, ajautui Johnson yhä enemmän sen pariin, aluksi tekstaajana, sitten piirtäjänä, lopulta ottaen koko sarjan omiin nimiinsä. ”Johnsonin työt lisääntyivät yhtäkkiä kovaa vauhtia, kun samaan aikaan myöskin Brownne oli aloittelemassa Harald Hirmuistaan, joten myös Liisan ja Lassen taholta tuli yhä enemmän tekemistä”, muistelee Dumas.

Omille teilleen

Dumas tussasi Masin sunnuntaisarjoja kymmenisen vuotta ja jatkoi myös päivästriippien tekstaajana. Vuonna 1977 päätettiin kuitenkin Samin Sarja elvyttää - tai pikemminkin kehitellä sen pohjalle uusi sarja. Tuloksena oli Sami ja Siilo, jossa nimihenkilöt ovat pikkukaupungin poliiseja jossain USA:n itärannikolla.

”Kun sarja päätettiin aloittaa, piti aluksi

tehdä valtavasti töitä: levitysyhtiö halusi valmiina peräti 15 viikon edestä materiaalia, sekä päivästrippejä että sunnuntaisarjoja. Ja minä vielä halusin tehdä sunnuntaisarjoista sangen yksityiskohtaisia”, Jerry kertoo. ”Mort ihmetteli tätä ratkaisua, mutta minä sanoin, että tämä vastasi enemmän luontaisia mieltymyksiäni. Halusin, että sarja olisi minun näköiseni”.

Samaan aikaan oli Mortin poika Greg valmistunut yliopistosta, eikä ollut oikein löytänyt miltään alalta mieleistään tekemistä. Niinpä hän päätti turvautua isän perheyhteyteen ja ruveta piirtäjäksi.

”Greg ei ollut aiemmin tehnyt pilapiirroksia, joten hän rupesi kaksikymppisenä opiskelemaan koko alaa aivan alusta”, toteaa Dumas. ”Minä otin hänet avustajakseni Samissa ja Siilossa. Näin ollen siis minä olin Mortin apulainen ja Mortin poika minun apulaiseni”. Sittemmin päätettiin systeemi oikaista niin, että Greg otti Dumasin paikan Masin tussaajana ja tekstaajana ja Jerry keskittyi Samiin ja Siiloon.

Myöskään Sami ja Siilo ei osoittautunut suureksi menestykseksi. Sen sunnuntaisarja lopetettiin kannattamattomana joskus 90-luvun puolivälissä - päivästriippi kuitenkin jatkuu muutamissa lehdissä edelleen. Niinikään myöskin Mort Walkerin studion

suuruuden päivät ovat takana päin: Walker riitautui Masan arkin piirtäjän Frank Johnsonin ja useita sarjoja ideoineen Bud Jonesin kanssa ja nämä lähtivät omille teilleen, toinen pitkäaikainen sarjojen kirjoittaja Bob Gustafson on jo kuollut.

Muisto menneistä elää kuitenkin edelleen. Jopa niin vahvana, että vuoden vaihteessa Fantagraphicsilta on tulossa täydellinen laitos Samin sarjasta.

”En koskaan ihmeemmin pitänyt siitä, että sarjassa oli sarjakuvavitsien ohella myös päiväkohtaisia aiheita”, Dumas sanoo hiukan nolostuneena. ”Ne jutut näyttävät nyt auttamattomasti vanhentuneilta. Minä en olisi halunnut niitä kirjaankaan, mutta minulle sanottiin, että nimenomaan pitää julkaista kaikki, sekä hyvät että huonot. Niinpä kun minulta pyydettiin kirjaan jonkinlaisia saatesanoja, käyn artikkelissa varta vasten läpi sarjoja, jotka minusta nyt näyttävät epäonnistuneilta. Perustelen siinä tarkasti, miksi niitä ei missään nimessä olisi pitänyt ottaa kirjaan mukaan!”

Kunnollista kokoelmaa onkin saatu odottaa: tähän mennessä ainut englanninkielinen julkaisu Samin sarjasta on ollut tekijöiden itsensä tekemä pienkustanne, jota painettiin tuhat kappaletta paikallisesti Connecticutissa vuonna 1963.

Sanomalehtisarjakuvien levikki 2008

Suosikit pitävät pintansa

Vesa Kataisto

Viimeksi suomalaisen sanomalehtisarjakuvan tilannetta käsiteltiin Sarjainfon numerossa 2/2004. Tämän jälkeen kehitystä on tapahtunut varsinkin kotimaisten sarjakuvien osalta. Nimikkeitä on tullut puolet lisää (esim. Sekametsä, Kalkkaro ja Oswald), mutta hajonta on suurta. Harva suomalainen sarja ylittää neljän lehden julkaisurajaa. Sanomalehtien lukijat eivät halua luopua rutiinisarjoistaan, vaikka ne olisivat kuinka kulahtaneita ja jo toisen ellei kolmannen tekijäporukan käsissä. Lassi ja Leevi ovat jo ainakin kolmannella uusintakierroksellaan, mutta suosio ei hiivu. Julkaisijoita on tullut jopa pari lisää. Vaihtuvuutta on silti tapahtunut hiljalleen. Stripisarjojen internetlevitys – niin luvallinen kuin omapäinenkin – on kasvanut voimakkaasti. Mielenkiintoinen idea on julkaista sarjaa nettisivulla sponsorin tuella. Stripin viereen asemoitu linkkibanneri tukee sekä sarjan että sen tarjoajan menekkiä.

Kotimainen kärki on pysynyt samana, Viivi ja Wagner ja B. Virtanen, joiden jälkeen levinnein kotimainen on viikottainen Paikallisuutisia. Hyvin etenee myös Fingerpori. Sarjan levitys alkoi lokakuussa 2007, ja jo nyt Fingerporin vitsauksia julkaistaan kahdessatoista lehdessä.

Suomen kymmenen suosituinta sanomalehtisarjakuvaa (julkaisevien lehtien määrällä mitattuna)

1. Viivi ja Wagner 40 (levittäjänä PIB)
2. B. Virtanen 35 (levittäjänä Bulls Press)
3. Lassi ja Leevi 32 (Calvin & Hobbes, levittäjänä Tekstikuva)
4. Jere 28 (Zits, levittäjänä Bulls Press)
5. Harald Hirmuinen 21 (Hägar the Horrible, levittäjänä Bulls Press)
6. Baby Blues 19 (levittäjänä Bulls Press)
7. Karvinen 19 (Garfield, levittäjänä PIB)
8. Paikallisuutisia 16 (levittäjänä Royal Comics Syndicate)
9. Velho 15 (Wizard of Id, levittäjänä Tekstikuva)
10. Touhulan perhe (Blondie), Helge, Aku Ankka (Donald Duck) 13 (levittäjänä Bulls Press)

Tuntumassa ovat Mustanaamio (The Phantom, 12), Masi (Beetle Bailey, 11), Dilbert (10), Helmiä sioille (Pearls before Swine, 10) ja Kamut (Mutts, 10).